

نگاهی کمی به مقالات علمی - پژوهشی منتشر شده فصلنامه مدیریت سلامت؛ سال های ۸۹-۸۴

علیرضا امان‌اللهی^۱ / حسن ابوالقاسم گرجی^۲ / لیلا ساریخانی^۳ / مهدی علی‌گلی^۴

مقدمه

مجلات به عنوان مجرای اصلی، ارتباط و تبادل افکار بین نویسندگان و متخصصان موضوعی هستند. یافته‌های جدید علمی از این طریق در دسترس متخصصان و سایر افراد جامعه قرار می‌گیرد. با ظهور فناوری‌های جدید ارتباطی انتقال یافته‌ها و تبادل افکار به سهولت انجام می‌گیرد از این رو مجلات به عنوان یکی از محورهای اساسی نهاد اجتماعی دو نقش اجتماعی تولید علمی و ارتباط علمی را فراهم می‌کند. [۱] با افزایش تولیدات علمی و تنوع محمل‌های ارتباطی، کیفیت و محتوای این محمل‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. [۲] در انجام پژوهش بر روی یک مجله علمی به طور معمول می‌توان آن را از جنبه‌های کمی و کیفی مورد ارزیابی و بررسی قرار داد که در اینجا جنبه‌های کمی مد نظر قرار گرفته است. به طور کلی جنبه‌های کیفی بررسی مقالات آن‌ها را از نظر تطابق با معیارهای کیفی مثل ذکر صحیح عنوان، رعایت اصول صحیح مقاله‌نویسی و غیره ارزیابی می‌کنند، در حالی که جنبه‌های کمی، مقالات را از نظر معیارهای کمی همچون تعداد مقالات در هر موضوع، نوع مطالعات، توزیع منابع و سایر موارد مورد بررسی قرار می‌دهند. [۳]

روش بررسی

نوع پژوهش در این مطالعه از نوع توصیفی و به روش مقطعی انجام گرفته است جامعه مورد بررسی شامل کلیه

مقالات (n=۱۹۲) منتشر شده با امتیاز علمی پژوهشی می‌باشد که از اولین شماره سال ۱۳۸۴ تا پایان سال ۱۳۸۹ می‌باشد. نمونه‌گیری در این پژوهش به صورت سرشماری می‌باشد. ابزار گردآوری داده‌ها چک لیستی طراحی شده می‌باشد که روایی و پایایی آن توسط اساتید مربوطه مورد تأیید قرار گرفته است. در این پژوهش به منظور بررسی کمی مقالات به شیوه‌ای نظام‌مند به بررسی شاخص‌های مختلفی پرداخته شد. گردآوری اطلاعات از طریق مراجعه به اصل مدرک مقالات صورت گرفت و برای سهولت در انجام کار، جدول مذکور در نرم افزار آماری میکروسافت اکسل ۲۰۱۰ طراحی شده است. تحلیل نتایج شامل آمار توصیفی می‌باشد هر چند که بررسی‌های مقایسه‌ای هم برای به دست آوردن برخی از یافته‌ها انجام گرفت.

بحث

از نتایج به دست آمده از تجزیه و تحلیل متغیرهای مورد بررسی در پژوهش حاضر نسبت به سایر پژوهش‌های انجام گرفته شده در این زمینه نتایج بسیار مشابه و در برخی از جمله مشارکت گروهی نویسندگان و متعادل بودن درصد انتشار مقالات در حوزه‌های موضوعی ذکر شده با سیاست‌های مجله نتایج بهتری بدست آمده است. در این مجله همکاری گروهی میان پژوهشگران نسبت به انجام کار انفرادی از میزان بسیار خوبی

۱. کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، کمیته پژوهشی دانشجویی، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران.

۲. عضو هیات علمی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، نویسنده مسئول؛ (hgorji@tums.ac.ir)

۳. کارشناس دفتر مجله مدیریت سلامت، دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

۴. کارشناسی ارشد بهداشت حرفه‌ای، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

جدول ۱) توزیع مشارکت گروهی نویسندگان در شماره‌های مختلف

تعداد نویسنده شماره مجله	یک	دو	سه	چهار	پنج	شش و بیشتر	جمع	درصد	ضریب همکاری
۱۹	۱	۲	۲	۲	۱	۰	۸	۴.۲	۰.۵۸
۲۰	۰	۲	۴	۱	۱	۰	۸	۴.۲	۰.۶۵
۲۱	۰	۱	۴	۱	۱	۱	۸	۴.۲	۰.۶۹
۲۲	۰	۰	۴	۳	۰	۱	۸	۴.۲	۰.۷۱
۲۳	۰	۱	۵	۰	۱	۱	۸	۴.۲	۰.۶۸
۲۴	۰	۱	۴	۳	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۶۸
۲۵	۰	۰	۴	۲	۲	۰	۸	۴.۲	۰.۷۲
۲۶	۰	۰	۲	۴	۱	۱	۸	۴.۲	۰.۷۴
۲۷	۰	۲	۳	۱	۲	۰	۸	۴.۲	۰.۶۸
۲۸	۱	۱	۶	۰	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۵۶
۲۹	۰	۱	۵	۲	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۶۷
۳۰	۱	۲	۳	۲	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۵۶
۳۱	۰	۲	۵	۰	۱	۱	۸	۴.۲	۰.۶۴
۳۲	۰	۱	۵	۱	۰	۱	۸	۴.۲	۰.۶۷
۳۳	۰	۰	۳	۴	۱	۰	۸	۴.۲	۰.۷۳
۳۴	۰	۱	۳	۴	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۶۹
۳۵	۰	۵	۱	۱	۱	۰	۸	۴.۲	۰.۵۹
۳۶	۰	۲	۳	۲	۱	۰	۸	۴.۲	۰.۶۶
۳۷	۰	۱	۲	۳	۱	۱	۸	۴.۲	۰.۷۱
۳۸	۰	۵	۱	۲	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۵۸
۳۹	۰	۱	۵	۱	۰	۱	۸	۴.۲	۰.۶۷
۴۰	۰	۳	۲	۳	۰	۰	۸	۴.۲	۰.۶۴
۴۱	۰	۰	۵	۲	۰	۱	۸	۴.۲	۰.۷۰
۴۲	۰	۰	۲	۱	۳	۲	۸	۴.۲	۰.۷۶
جمع	۳	۳۴	۸۳	۴۵	۱۶	۱۱	۱۹۲		AVG=۰.۶۷
درصد	۱.۶	۱۷.۷	۴۳.۲	۲۳.۴	۸.۳	۵.۷		۱۰۰	

ثابت بوده و نوسانات زیادی ندارد ولی در شماره‌های آخر مقداری قابل توجهی افزایش یافته است. مشارکت بین دانشگاهی نسبتاً ضعیف بوده است که نسبت به مطالعاتی که روی همکاری بین دانشگاهی انجام داده‌اند از امتیاز کمتری برخوردار است.

بررسی موضوعات مندرج در مجله مذکور نشان از تعادل موضوعی نسبتاً مناسب آن دارد. طبق سیاست مجله بایستی موضوعات مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی، کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، مدیریت اطلاعات بهداشتی، مدارک پزشکی و اقتصاد بهداشت به چاپ برسند و همان طور که از نتایج بر می آید از تمام حوزه‌ها در این مجله مقاله چاپ شده است.

از آنجایی که هدف اصلی این مجله با موضوعات حوزه مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی مرتبط است

برخوردار است ضریب مشارکت گروهی نویسندگان در این مجله ۰.۶۷ است که نسبت به مطالعه افشار و زارع از امتیاز بهتری برخوردار است که این ضریب به ترتیب در مطالعه افشار ۰.۴۵ و در مطالعه زارع ۰.۴ بوده است. [۵،۴] هر چه این ضریب از ۰.۵ به طرف یک میل کند نشان از مشارکت بالای نویسندگان دارد که براساس مقالات منتشر شده تا کنون ضریب همکاری نویسندگان در هیچ مقاله‌ای بالاتر یا نزدیک به ۰.۶۷ گزارش نشده است که این امتیازی برای این مجله محسوب می‌شود که توانسته در سال‌های اخیر همکاری و مشارکت گروهی نویسندگان را افزایش دهد. علاوه بر این، این ضریب نشان از آگاهی نویسندگان نسبت به مزایای همکاری گروهی و ارتباطات علمی قوی بین نویسندگان این مجله می‌باشد. روند این مشارکت نسبتاً

جدول ۲: شاخص مورد بررسی در هر یک از مقالات

شاخص مورد بررسی	فراوانی	درصد	شاخص مورد بررسی	فراوانی	درصد
توزیع منابع مورد استفاده			بر حسب روش گردآوری اطلاعات		
مقاله انگلیسی	۹۸۷	۲۶.۴	مطالعات توصیفی پیمایشی	۶۴	۳۳.۳
کتاب انگلیسی	۷۸۱	۲۰.۹	مطالعات توصیفی ارزشیابی	۴۴	۲۲.۹
کتاب فارسی	۷۱۸	۱۹.۲	مطالعات توصیفی همبستگی	۳۰	۱۵.۶
مقاله فارسی	۴۲۷	۱۱.۴	مطالعات توصیفی برآوردی	۱۷	۸.۹
اینترنت انگلیسی	۳۸۷	۱۰.۴	مطالعات توصیفی موردی	۱۳	۶.۸
پایان نامه فارسی	۳۵۹	۹.۶	مطالعه مورد کاوی	۱۰	۵.۲
اینترنت فارسی	۳۰	۰.۸	مطالعات تجربی	۷	۳.۶
پایان نامه انگلیسی	۱۶	۰.۴	مطالعات توصیفی توسعه ای	۴	۲.۱
سایر	۱۵	۰.۴	سایر مطالعات (کیفی، تحلیلی، بنیادی)	۳	۱.۶
خود استنادی	۱۲	۰.۳	محیط پژوهش		
رتبه علمی نویسندگان			بیمارستان	۸۴	۴۳.۸
دانشجوی کارشناسی ارشد	۶۷	۳۴.۹	دانشگاه	۵۶	۲۹.۲
استادیار	۴۷	۲۴.۹	موسسات	۲۴	۱۲.۵
مربی	۳۲	۱۶.۷	مطالعه مروری در کتابخانه	۱۱	۵.۷
دانشجوی دکتری	۲۶	۱۳.۵	مراکز بهداشتی	۱۰	۵.۲
دانشیار	۲۰	۱۰.۴	شهر	۴	۲.۱
			مراکز آموزشی	۳	۱.۶
جنس نویسندگان			روش جمع آوری داده		
مرد	۴۳۰	۶۶.۷	پرسشنامه	۹۱	۴۷.۴
زن	۲۱۵	۳۳.۳	داده های موجود	۵۶	۲۹.۲
			سایر	۱۱	۵.۷
طبقه بندی موضوعی			داده های موجود برای مطالعات مروری	۱۱	۵.۷
مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	۸۱	۴۲.۲	مشاهده و پرسشنامه	۷	۳.۶
کنابرداری و اطلاع رسانی پزشکی	۳۱	۱۶.۱	مشاهده	۶	۳.۱
مدارک پزشکی	۲۹	۱۵.۱	مصاحبه و پرسنامه	۵	۲.۶
مدیریت اطلاعات بهداشتی و درمانی	۲۶	۱۳.۵	داده های موجود و مصاحبه	۲	۱.۰
اقتصاد پزشکی	۱۷	۸.۹	مشاهده و مصاحبه	۲	۱.۰
سایر	۸	۴.۲	مصاحبه	۱	۰.۵
حوزه موضوعی نویسنده مسئول			وابستگی سازمانی نویسنده مسئول		
مدیریت خدمات بهداشتی و درمانی	۶۹	۳۵.۹	علوم پزشکی ایران	۸۴	۴۳.۸
سایر موارد	۳۶	۱۸.۸	سایر	۳۹	۲۰.۳
مدارک پزشکی	۳۰	۱۵.۶	دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات	۱۳	۶.۸
کنابرداری و اطلاع رسانی پزشکی	۲۵	۱۳.۰	علوم پزشکی تهران	۱۲	۶.۳
مدیریت اطلاعات بهداشتی	۱۰	۵.۲	علوم پزشکی آذربایجان شرقی	۹	۴.۷
اقتصاد بهداشت	۹	۴.۷	علوم پزشکی اصفهان	۹	۴.۷
اقتصاد	۷	۳.۶	علوم پزشکی کرمان	۵	۲.۶
منابع انسانی	۳	۱.۶	علوم پزشکی شهید بهشتی	۴	۲.۱
مدیریت صنعتی	۳	۱.۶	دانشگاه تهران	۴	۲.۱
			تربیت مدرس	۴	۲.۱
نوع نمودار			علوم پزشکی مشهد	۳	۱.۶
بدون نمودار	۱۷۴	۹۰.۶	علوم پزشکی سبزوار	۲	۱.۰
نمودار ستونی	۱۳	۶.۸	علوم پزشکی قزوین	۲	۱.۰
هیستوگرام	۳	۱.۶	علوم پزشکی شیراز	۲	۱.۰
ترکیبی	۱	۰.۵			

جدول ۲: شاخص مورد بررسی در هر یک از مقالات

شاخص مورد بررسی	فراوانی	درصد
خطی	۱	۰.۵
کلید واژه ها	۳۸	-
تعداد متوسط	۸	-
حداکثر	۲	-
حداقل	۰.۹۵	-
انحراف معیار		
نوع مقالات	۱۸۰	۹۳.۸
مقالات اصیل	۱۱	۵.۷
مقالات مروری	۱	۰.۵
گزارش موردی		

شاخص مورد بررسی	فراوانی	درصد
روش نمونه گیری	۶۹	۳۵.۹
سرشماری	۴۱	۲۱.۴
بدون نیاز به نمونه گیری	۳۳	۱۷.۲
اتفاقی یا ساده	۲۲	۱۱.۵
تصادفی ساده	۱۴	۷.۳
طبقه ای	۵	۲.۶
هدفدار	۴	۲.۱
چند مرحله ای	۳	۱.۶
خوشه ای	۱	۰.۵
تصادفی منظم		

نظر توزیع مقالات مطالعات تجربی با توجه به اهمیتی که در علوم مدیریتی دارند متأسفانه کمتر مورد توجه قرار گرفته است. همچنین در بخش منابع نیز بیشترین ارجاعات به منابع لاتین بوده است تا به منابع فارسی که از دلایل اصلی آن نبود پایگاه های الکترونیکی یکپارچه فارسی برای جستجوی منابع اطلاعاتی مورد نیاز پژوهشگران می باشد؛ علاوه بر این، آشنا نبودن محققان با این منابع و روش های جستجو در این پایگاه ها نیز می تواند از دیگر دلایل این امر می باشد.

در این حوزه بیشترین تعداد مقالات را منتشر کرده است. سایر حوزه ها هم با توجه به اهمیت معادلشان به طور نسبتاً یکسان مقاله داشته اند.

از نظر مشارکت گروهی مقالات این مجله در وضعیت بسیار مطلوبی برخوردار است هرچند که ارتباط بین دانشگاهی در آن ها ضعیف می باشد. تعداد و تنوع نمودارهای مورد استفاده و همچنین جداول بسیار اندک است و بایستی بر درج آن ها تأکید گردد. همچنین از آنجا که زنان نسبت به مردان به مراتب مشارکت کمتری در مقالات داشته اند باید شرایط را برای انجام پژوهش از طریق آنان نیز مساعد کرد. از

A Quantitative Review of Published Articles in Journal of Health Administration; 2005-2010.

Amanollahi A, Abolghasem Gorji H, Sarikhani L, Aligol M.

References

1. Zaki MA. Survey of content analysis in specific management journals. Faslname danesh modiriat 2005; 19(75); 43-74. [Persian]
2. Mohseni H. Collection development. Nashre ketabdar; Tehran : 2004. [Persian]
3. Velai N, Kowsarian M, Nasiri E, Musavi F. Quality and quantity of articles Journal of Mazandaran University of Medical Sciences 1385: 16(52); p 131-139. [Persian]
4. Afshar M, Abdulmajid AH, Danesh F. Survey of Citations and Authors Collaboration Rate of Journal of Research in Medical Sciences. Modiriate etelaate salamat 2008: 6(2);123-133. [Persian]
5. Zare F, Karbalaee M, Baji F, Zahedian M, Safadrani V. Participation Group and the Main Issue in Sciences and Research article in Jondishapour Ahvaz 2005: 3(2); 11-25. [Persian]